

УДК 37.091.4

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi49.253>

Білавич Г. В.^{*},
 orcid.org/0000-0002-1555-0932
 Клепар М. В.^{*},
 orcid.org/0000-0003-4923-8696
 Данилів І. С.^{*},
 orcid.org/0000-0002-5333-371X

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ НА УРОКАХ ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ ТВОРІВ ДЛЯ ДІТЕЙ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО

Багатоаспектна творча спадщина В. Сухомлинського становить 48 книг, 500 наукових статей, понад 1500 казок та оповідань. Творчий здобуток педагога-гуманіста активно перевидається: тільки на початку XXI сторіччя вийшло 65 творів В. Сухомлинського загальним накладом понад 15 млн. примірників. Твори вченого перекладено 59 мовами світу. До його вагомих здобутків належать «Духовний світ школяра», «Сто порад учителю», «Праця і моральне виховання», «Батьківська педагогіка», «Листи до сина», «Книга про любов», «Павлівська середня школа», «Серце віддаю дітям» (побачила світ 1969 р., видана 32 світовими мовами, має 55 видань) та ін. Провідною в педагогічній спадщині В. Сухомлинського є проблема виховання всебічно розвиненої особистості. Цю ідею учений уперше в історії педагогіки радянської доби обґрунтував у вигляді авторської концепції. Її педагог-новатор успішно реалізував у діяльності Павлівської середньої школи.

В. Сухомлинський актуалізує проблему виховання моральних почуттів. У творчій спадщині видатного українського педагога велике місце посідають літературні казки та оповідання, присвячені моральному вихованню особистості. Є велика потреба в глибокому аналізі цих художніх творів для дітей як чинника навчання та морального виховання особистості. Казки та оповідання директора Павлівської школи стоять понад часом, вони присвячені вічній проблемі людства – збереженню духовності. В основі морального виховання педагог називає турботу/піклування/опіку людини про людину, відповідальність людини за людину. В. Сухомлинський виводить поняття «моральність» на високий (духовний) щабель його розуміння, а це дає підстави стверджувати, що моральне виховання дитини вчений підносить на рівень християнської моралі, в основі якої – любов до ближнього та добрі справи людини. Твори для дітей органічно вкраплені в ґрунтовних працях В. Сухомлинського. До прикладу, у книзі «Серце віддаю дітям» (1968, 1969), яка налічує близько 40 художніх текстів, дещо менше – у праці «Народження громадянина» (1970) та ін.

У статті виокремлено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до використання на уроках позакласного читання творів для дітей Василя Сухомлинського.

Ключові слова: підготовка вчителя, казки, оповідання, Василь Сухомлинський, гуманістична педагогіка, педагог-новатор.

Постановка проблеми. Сьогодні в українській педагогічній науці ведуться постійні пошуки парадигми особистісно зорієнтованого навчання для нової школи, яка б формувала всебічно розвинену, творчу особистість, патріота-громадянина. Необхідність формування такої особистості пояснюється не тільки інтересами всього людського суспільства та загальнодержавними інтересами України, а й власними інтересами учня. Нову парадигму особистісно зорієнтованого навчання педагогічна громадськість у контексті положень Концепції нової української школи вбачає

^{*}© Білавич Г. В.

^{*}© Клепар М. В.

^{*}© Данилів І. С.

насамперед у людинознавстві; формуванні творчої особистості, яка, окрім ґрунтовних знань, матиме ключові компетентності та особливі творчі якості, володітиме нестандартністю, оригінальністю мислення, матиме потребу у творчій самореалізації тощо [1]. Розвиток такої особистості залежить від професійних якостей самого вчителя, у його належній фаховій підготовці.

Одним із ефективних засобів розв'язання проблеми є осмислення, узагальнення, оцінка ретродосвіду української педагогічної науки як багатющого джерела ідей для подолання основних викликів, перед якими опинилася сучасна школа. З огляду на визнання духовних, гуманістичних, особистісно-діяльнісних імперативів, що передбачають розвиток творчих здібностей, потенціалу кожної особистості, породжують прагнення до життєдіяльності за законами добра і краси, реалізації себе як мікркосмосу, саме педагогічний досвід видатного українського педагога-гуманіста Василя Сухомлинського має вагому теоретичну й практичну значущість, позаяк не тільки в українському, а й світовому вимірах символізує собою високогуманну, демократичну педагогіку, де важливе місце посідає формування особистості дитини-школяра.

Аналіз досліджень. Українська педагогічна думка великого значення надає аналізу творчої спадщини В. Сухомлинського. У науці (педагогічній біографістиці) започатковано цілий напрям – сухомлиністика [5]. Вчені М. Антоненко, А. Богуш, І. Бех, Л. Березівська, Л. Боднар, В. Давилова, Н. Дічек, Л. Заліток, В. Кузьменко, О. Петренко, О. Савченко, Н. Слюсаренко, Л. Старикова, О. Сухомлинська, Г. Ткаченко, В. Федяєва, М. Ярмаченко та ін. спадщину видатного українського педагога досліджують у контексті різних наукових проблем [2; 3; 4; 6]. Велика роль у вивченні творчих надбань видатного українського педагога, популяризації ідей і практичного понад тридцятирічного досвіду Павлиського директора належить фахівцям Державної наукової педагогічної бібліотеки ім. В. О. Сухомлинського, яку очолює член-кореспондент НАПН України О. Сухомлинська [7].

Мета статті – проаналізувати педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до використання на уроках позакласного читання художніх творів В. Сухомлинського.

Виклад основного матеріалу. У другій половині ХХ сторіччя в освітньому, науково-педагогічному просторі України з'явилася постать В. Сухомлинського, що стало найяскравішою сторінкою в історії українського шкільництва. У творчому доробку видатного українського педагога – 48 книг, 500 наукових статей, понад 1500 казок та оповідань. Твори В. Сухомлинського сьогодні активно перевидаються (лише на початку ХХІ ст. побачило світ 65 творів педагога-гуманіста загальним накладом понад 15 млн примірників), їх перекладено 59 мовами світу, вони високо оцінені науковцями та глибоко вивчаються не лише в Україні, а й поза її межами (Німеччина, Китай, Польща, Австралія, США та ін.) [4; 7]. До його вагомих здобутків належать «Духовний світ школяра», «Сто порад учителям», «Праця і моральне виховання», «Батьківська педагогіка», «Листи до сина», «Книга про любов», «Павлиська середня школа», «Серце віддаю дітям» (побачила світ 1969 р., видана 32 світовими мовами, має 55 видань) та ін. [6; 7]. Провідною в педагогічній спадщині В. Сухомлинського є проблема виховання всебічно розвиненої особистості. Цю ідею учений уперше в історії педагогіки радянської доби обґрунтував у вигляді авторської концепції. Цю ідею педагог-новатор успішно реалізував у діяльності Павлиської середньої школи.

Павлиському директорові судилося стати не тільки педагогом-новатором, освітянином, чий інновації (за радянського періоду випереджали час, нині є актуальними за доби становлення Нової української школи), а й педагогом, який створив новаторську педагогічну систему, що дала поштовх до появи його послідовників не лише в Україні, а й поза її межами. Педагогічні, публіцистичні й літературні праці Великого Гуманіста ХХ століття, його 30-річний учительський досвід значно вплинули на практичну діяльність школи, збагатили педагогіку новими положеннями й думками.

Нині творча спадщина класика українського педагогіки є тим ефективним чинником, який не тільки здатний виховати всебічно обдаровану особистість, а й слугує своєрідною педагогічною енциклопедією для здобувача педагогічної освіти.

У нашому дослідженні розглянемо один із аспектів професійної підготовки майбутніх учителів, а саме: проаналізуємо окремі педагогічні умови, які сприяють готовності педагога використовувати на уроках позакласного читання літературні твори для дітей В. Сухомлинського як засіб морального виховання особистості.

Насамперед зазначимо, що педагогові варто пам'ятати про те, що в дітей молодшого шкільного віку підвищена сприйнятливність до засвоєння моральних правил і норм. У свідомості дитини переважають імперативні (наказові) елементи, які зумовлені вказівками, порадами і вимогами педагога. У цьому віці діти з особливою довірою ставляться до дорослих. Дорослішаючи, школярі намагаються активно, самостійно розбиратися в складних життєвих ситуаціях, при цьому їхня оцінка подій, учинків часто носить ситуативний характер. Працюючи над моральним вихованням дітей, потрібно враховувати їхні вікові, психологічні та психосоціальні особливості. Чимало запропонованих нами нижче форм роботи щодо виховання моральних почуттів, формування понять про моральність, уявлень про моральну поведінку засобами казок та оповідань для дітей на уроках читання та в позаурочній діяльності не нові, багато запозичено з досвіду педагогічної праці педагога-новатора, учителя української мови, директора Павлиської школи В. Сухомлинського. Виокремимо деякі з них.

Бесіди.

Бесіди на теми повсякденного життя, поведінки дітей у сім'ї, школі, соціумі, довкіллі, природі розвивають в учнів почуття спостережливості до всього того, що відбувається навколо [1, с. 198; 2, с. 42]. Будувати бесіди можна, відштовхуючись від щоденних проблем, що виникають в учнів, спрямовуючи увагу до проблем людей, які їх оточують. Поступово школярі самі починають помічати, що відбувається навколо них, приходять до школи зі всілякими історіями та оповідання: «А я бачив (ла) ...», «А в нас учора ...», «Розповідала мама, що...». Діти починають «бачити» навколишній світ і активно реагувати на нього. У процесі використання бесіди за сюжетом розповіді дитини, що містить моральну проблему, педагогові варто завжди наголошувати на «морально-етичному» складникові цього сюжету, поговорити з дітьми про те, як би вони вчинили за тієї чи іншої ситуації, актуалізувати казку чи оповідання, вірш тощо на аналогічну тематику, а також художні твори В. Сухомлинського, у яких увиразнена порушена в сюжетній розповіді учня морально-етична проблема.

Учитель може прочитати такий твір сам. Після чого наголосити, що герої оповідання В. Сухомлинського потрапили в подібну ситуацію, що вимагає зробити моральний вибір. Після прослуховування тексту школярам варто поставити запитання, складені так, щоб у відповідях і висловлюваннях виявлялося ставлення до порушеної моральної проблеми, знання про способи поведінки в конкретній ситуації і про самі моральні норми.

Читання казок та оповідань В. Сухомлинського.

Читання казок та оповідань В. Сухомлинського (письменник-педагог створив близько 1500 таких творів [6; 8; 9]) – це універсальний спосіб розмови з дітьми на духовно-моральні теми. Те, що може зрозуміти і відчувати дитина через художні твори В. Сухомлинського, їй не пояснити жодними іншими словами. Під час добору оповідання чи казки для уроку мови/читання, інших уроків дуже важливо звернути увагу учнів на глибокий зміст, закладений у творах. У багатьох із них звучать неповторні мотиви любові, доброти, милосердя, щастя, трепетної любові до бабусь і дідусів, шанобливого ставлення до людей старшого віку, люблячого і дбайливого ставлення до самотніх людей, безмежної синівської любові до батька та матері, вірності в дружбі, гуманного, дуже чуйного, сердечного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами, до всього живого: квітки, метелика, зозулі, горобчика, дуба, конвалії тощо.

Ці твори здатні викликати катарсис, сприяють духовному очищенню, облагородженню душі дитини.

Важливий момент у процесі роботи з казкою та оповіданням – необхідність бесіди, запитань і обговорень головної думки [2, с. 432]. Твір повинен знайти відгук у серці дитини. Вона має її «прожити», поставивши себе на місце улюблених героїв. При цьому учні не повинні давати певних відповідей, а лише роздумувати про своє життя, власні почуття, учинки. Надзвичайно важливі тут дві речі. Перша: педагог має наголосити, що цей твір В. Сухомлинського учень(ця) повинні прочитати своїм батькам, обговорити з ними. Друга: на основі твору В. Сухомлинського скласти власне оповідання чи казку, у якій порушити аналогічні проблеми.

Музика, живопис, поезія.

Неможливо уявити духовно-моральне виховання учнів без музики, живопису, поезії, які залишають глибокий слід у серці кожної дитини, незалежно від її інтелектуального чи духовного розвитку. Педагог, знайомлячи дітей з біографіями поетів, композиторів, художників, якими захоплювався В. Сухомлинський, докладно сам розбирає їхні твори. Однак у процесі уроку позакласного читання варто наголосити на духовній основі мистецтва. До прикладу, що думав Тарас Шевченко, Леонардо да Вінчі, Моцарт про сенс життя, про що мріяли, що хотіли висловити своїми творами ці автори, які почуття викликає їхня поезія, музика, картина, скульптура тощо в дітей?

Створення власних віршів, казок, оповідань, художня творчість.

Сучасному педагогові необхідно пам'ятати, яке великого значення у своїй науковій і практичній педагогічній діяльності В. Сухомлинський надавав розвитку творчих, особливо літературних, здібностей учнів, це стало альфою та омегою його авторської новаторської системи. Жоден урок у павлівського педагога не відбувався без відведення часу на літературну творчість учнів: школярі слідом за своїм учителем творили казки, оповідання, вірші тощо, у такий спосіб із задоволенням розкривали свій внутрішній світ, а також охоче здійснювали творчі проекти разом зі своїми батьками.

Незавершена розповідь.

У процесі використання методу завершення незакінчених оповідань дітям необхідно зачитати новий невідомий для них літературний твір В. Сухомлинського, у якому героєві необхідно ухвалити рішення, зробити моральний вибір: порушити певну моральну норму чи діяти відповідно до неї. Учні педагога радять закінчити розповідь, обґрунтовуючи своє рішення.

Уроки просто неба.

Як показав продуктивний досвід діяльності багатьох українських педагогів під час поширення пандемії коронавірусу (2020–2021), уроки просто неба, започатковані педагогом-новатором у Павлівській школі, є нині доволі ефективними в освітній практиці. Звісно, до такої форми проведення навчального процесу спонукали й карантинні умови, поради лікарів учням та вчителям якомога частіше і більше перебувати на свіжому повітрі. Організація такого навчання не є складною, оскільки уроки позакласного читання не вимагають особливих технічних засобів. Достатньо винести в шкільний сад столи та стільці. Музичний та художній супровід забезпечать ноутбук, телефон, дошка, на які можна прикріпити малюнки, репродукції, творчі роботи дітей тощо. Найголовніше – це те, який чудовий емоційний, естетичний ефект справляють такі уроки на дітей. Для слухання та обговорення дітьми радимо обирати ті твори В. Сухомлинського, у яких порушено проблеми природозбереження, природокористування, сталого розвитку, гуманного ставлення до живого, захисту рослин, тварин, любов до рідної землі тощо [8; 9]. Уроки позакласного читання серед природи, довкілля, де актуалізовано надважливі проблеми збереження і захисту природи, мають унікальне, з погляду педагогіки, значення. Іншими словами, вивчати природу, навчати дітей любити її, охороняти, дбати про неї треба тільки серед природи: біля дерев, кущів, траки, квітів, милуючись осінніми барвами лісу, спостерігаючи

за пташками та слухаючи їхній спів тощо, а не з моніторів комп'ютера чи сторінок підручника в приміщенні школи. На таких уроках варто організувати й екологічні експедиції, що мали б за мету прибирання шкільної території від сміття, саду – від сухих гілок, листя тощо. Адже, за В. Сухомлинським, недостатньо лише милуватися красою природи, потрібно її дієво любити: дбати, охороняти, піклуватися.

Зазвичай наприкінці таких уроків просто неба дітям варто поставити запитання, які відображають знання про моральні норми, цінності, правила поведінки. До прикладу:

Як ви думаєте, що таке моральна відповідальність людини перед природою?

Як повинна вести себе відповідальна людина?

Як поводить себе безвідповідальна людина в довіллі?

Як ви думаєте, що таке доброзичливість?

Як поводить себе доброзичлива людина?

Що таке милосердя?

Як ви розумієте милосердне ставлення до живого (тварин, рослин, птахів)?

Чи видно відразу по-справжньому добру людину?

Висновки. Отже, уроки позакласного читання, на яких учні за керівництва вчителя читають твори В. Сухомлинського з величезним моральним потенціалом, таять у собі великі можливості для розвитку моральних почуттів школярів. Щоб сприймати цей складний синтез моральних, духовних, естетичних цінностей, потрібно, щоб діти на уроці думали над прочитаним, співпереживали героям, оцінювали їхні вчинки, осмислювали їхні проблеми, співвідносили життя героїв зі своїм життям, намагалися діяти відповідно до сприйнятих моральних норм. Моральний потенціал твору не переходить сам собою у внутрішній світ юного читача, оскільки моральні цінності не прямо сформульовані, а занурені в художній текст, тому завдання педагога – організувати процес глибокого, повноцінного, виховного сприйняття учнем-читачем художнього тексту В. Сухомлинського і моральних цінностей, закладених у ньому.

Учителю необхідно навчити дітей прийомів роботи з художнім текстом, сформулювати початкові навички його аналізу, на практичному рівні, без введення складного поняттєвого апарату закласти також основи читацької грамотності. Розмірковуючи, чому саме так діють герої твору, оцінюючи їхні вчинки, зіставляючи зі своїми уявленнями, своїм життєвим досвідом, діти навчаються в процесі аналізу художнього тексту самостійно «витагувати» з казки чи оповідання В. Сухомлинського моральні уроки.

Моральний розвиток учня відбувається шляхом ускладнення читацької діяльності: від навчального аналізу, через аналіз тексту «за зразком» до самостійного аналізу незнайомого художнього тексту і навіть створення власного. Основний методичний шлях формування моральних почуттів – вдумливе читання і перечитування літературного твору В. Сухомлинського із «зупинкою» (аналізом) на «важливих» словах, реченнях, епізодах. Головна робота на уроці ведеться навколо моральної ситуації, літературно-мовознавчого аналізу тих слів, які таять у собі смислове навантаження, через усвідомлення яких відбувається розуміння моральності/аморальності поведінки героя тощо. Перечитування тексту, особливо вдома з батьками, – неодмінний і дуже важливий технологічний прийом роботи над художнім твором, що відображає особливості його сприйняття і малим, і дорослим читачем, який дає «поживу для розуму та серця», спонукає всю сім'ю до роздумів. У такий спосіб гуманна і вічна педагогіка В. Сухомлинського перетинає кордони школи та стає по-справжньому родинною.

Студентів – майбутніх педагогів – у стінах закладу вищої освіти потрібно знайомити не тільки з літературним доробком педагога-новатора, а й з його науковими надбаннями. Підготовка педагогів до використання літературних творів В. Сухомлинського на уроках позакласного читання як засобу морального виховання

учнів можлива за дотримання низки педагогічних вимог. Окремі з них – широке застосування в практичній діяльності початкової, середньої школи, дошкільного закладу художніх творів педагога-новатора, використання їх на уроках позакласного читання, у позакласній навчальній та виховній діяльності, створення відповідного морально насиченого середовища, моральне просвітництво батьків тощо. Освітній процес буде ефективним за умови впровадження інноваційної виховної технології, яка враховує специфіку літератури як чинника виховання духовного світу дитини; діалогічність процесів педагогічної взаємодії вчителів та учнів; урахування індивідуальних і вікових особливостей учнів; підвищення компетентності вчителів у питаннях морального виховання школярів; функціонування морального виховання як цілісної сучасної освітньої системи; чітку організаційну структуру освітнього процесу, тощо. Найголовнішою педагогічною умовою використання художніх творів В. Сухомлинського на уроках позакласного читання як чинника виховання моральних почуттів особистості школяра визначено глибоке вивчення студентом, майбутнім учителем, літературної спадщини педагога-гуманіста, усвідомлення морально-етичного, духовного потенціалу безсмертних творів В. Сухомлинського.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в тому, щоб розглядати процес виховання моральних почуттів школярів засобами творів для дітей В. Сухомлинського в освітньому середовищі навчального закладу в тісній співпраці сім'ї, школи, громадськості, церкви; у розробці проблеми морального виховання учнів у позашкільних навчальних закладах тощо.

Список використаних джерел:

1. Нова українська школа, 2018. URL: <https://mon.gov.ua/storage/>
2. Савченко О. Художні твори Василя Сухомлинського для дітей як джерело виховання цінностей. *Педагогічний дискурс*. 2011. Вип. 10. С. 40–44.
3. Слюсаренко Н. В., Кульбацька М. В. Потреба у спілкуванні як основа суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників педагогічного процесу у вищій школі (у контексті ідей В. Сухомлинського). *Педагогічний альманах*. 2015. Вип. 26. С. 196–203.
4. Старикова Л. В. Оповідання та казки Василя Сухомлинського та їх розповсюдження в Україні і світі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2017. Випуск 5 (91). С. 122–127.
5. Сухомлинська О. Праці сучасних українських науковців у вимірі сухомлиністики. *Нова педагогічна думка*. 2021. № 2. С. 3–10.
6. Сухомлинський В. О.: Бібліографія: 2001–2005 рр. / уклад. В. Л. Федяєва, О. В. Сараєва. Херсон, 2006. 132 с.
7. Сухомлинський Василь Олександрович. URL: <http://dnpb.gov.ua/ua>
8. Сухомлинський В. *Казки Школи під голубим небом*. Київ: Радянська школа, 1991. 178 с.
9. Сухомлинський В. О. *Я розповім вам про казку... Філософія для дітей. Збірка творів* [укладач Ольга Сухомлинська]. Київ: Видавничий дім «Школа», 2016. 575 с.

References:

1. New Ukrainian School. (2018). Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/> [in Ukrainian].
2. Savchenko, O. (2011). *Khudozhni tvory Vasylya Sukhomlynskoho dlia ditei yak dzherelo vykhovannia tsinnosti* [Works of Vasyl Sukhomlynsky for children as a source of education of values]. *Pedahohichnyi dyskurs*, 10, 40–44 [in Ukrainian].
3. Slyusarenko, N. V., & Kulbatska, M. V. (2015). *Potreba u spilkuванні yak osnova subiekt-subiektnoi vzaiemodii uchasnykiv pedahohichnoho protsesu u vyshchii shkoli (u konteksti idei V. Sukhomlynskoho)* [Necessity in communication as a principle of subject-to-subject interaction of participants of the teaching process in a higher school (in the context of V. Sukhomlynskyi's ideas)]. *Pedahohichnyi almanakh*, 26, 196–203 [in Ukrainian].
4. Starykova, L. V. (2017). *Opovidannia ta kazky Vasylya Sukhomlynskoho ta yikh rozpovsiudzhennia v Ukraini i sviti* [Stories and tales of Vasyl Sukhomlynsky and their distribution in Ukraine and the world]. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Pedagogical sciences*, 5(91), 122–127 [in Ukrainian].

5. Sukhomlynska, O. (2021). Pratsi suchasnykh ukrainskykh naukovtsiv u vymiri sukhomlynistyky [Works of modern Ukrainian scientists in the dimension of Sukhomlyn studies]. *Nova pedahohichna dumka*, 2, 3–10 [in Ukrainian].
6. Fediaieva, V. L., & Saraieva, O. V. (Ed.). (2006). *Sukhomlynskyi V. O.: Bibliohrafiia: 2001–2005 rr.* [Sukhomlynsky V. O.: Bibliography: 2001–2005]. Kherson [in Ukrainian].
7. Sukhomlynskyi Vasyl Oleksandrovych [Sukhomlynskyi Vasyl Oleksandrovych]. (2008). Retrieved from <https://dnpb.gov.ua/ua> [in Ukrainian].
8. Sukhomlynskyi, V. (1991). *Kazky Shkoly pid holubym nebom* [Tales of the School under the blue sky]. Kyiv [in Ukrainian].
9. Sukhomlynskyi, V. O. (Ed.). (2016). *Ya rozpovim vam pro kazku... Filosofii dlia ditei. Zbirka tvoriv* [I will tell you about a fairy tale... Philosophy for children. Collection of works]. Kyiv [in Ukrainian].

Bilavych H. V.,
orcid.org/0000-0002-1555-0932

Klepar M. V.,
orcid.org/0000-0003-4923-8696

Danylio I. S.,
orcid.org/0000-0002-5333-371X

PREPARATION OF THE FUTURE TEACHERS FOR USE OF VASYL SUKHOMLYNSKYI'S WORKS FOR CHILDREN IN EXTRACURRICULAR READING LESSONS

V. Sukhomlynskyi is multifaceted creative heritage consists of 48 books, 500 scientific articles, more than 1500 fairy tales and short stories. The creative achievement of a humanist teacher is actively republished: only at the beginning of the XXI century, 65 works by V. Sukhomlynskyi were published with a total circulation of over 15 million copies. The works of the scientist have been translated into 59 languages. Important works of V. Sukhomlynskyi include "Spiritual world of a schoolboy", "One hundred tips for a teacher", "Work and moral education", "Parental pedagogy", "Letters to the son", "Book of love", "Pavlysh secondary school", "I give my heart to the children" (published in 1969, translated into 32 languages, contains 55 editions) and others. The problem of education of a comprehensively developed personality plays the leading role in the pedagogical heritage of V. Sukhomlynskyi. For the first time in the history of Soviet pedagogy, the scientist substantiated this idea in the form of his concept. This idea was successfully implemented by the teacher-innovator in the work of Pavlysh secondary school. Among the mental, moral, aesthetic, labor and physical education, the scientist singles out the moral sphere of the personality. V. Sukhomlynskyi actualizes the problem of education of moral feelings. In the creative heritage of the outstanding Ukrainian teacher, a great place is occupied by fairy tales and short stories devoted to the moral education of the person. There is a great need for an in-depth analysis of these works of art for children as a factor of learning and moral education of the person. Tales and stories of the director of Pavlysh school are timeless; they are dedicated to the eternal problem of mankind - the preservation of spirituality. V. Sukhomlynskyi brings the concept of "morality" to a high (spiritual) level of its understanding, and this gives grounds to claim that the scientist raises moral education of the child to the level of Christian morality, which is based on love to neighbor and good deeds. Works for children are organically interspersed in the thorough works of V. Sukhomlynskyi. For example, it may be seen in the book "I give my heart to children" (1968, 1969), which has about 40 literary texts, to a slightly lesser extent - in the work "Birth of a citizen" (1970) and others.

The article highlights the educational conditions of training preparation of the future teachers for use of Vasyl Sukhomlynskyi's works for children in extracurricular reading lessons.

Key words: fairy tales, short stories, Vasyl Sukhomlynskyi, humanistic pedagogy, teacher-innovator.

*Дата надходження статті: 21.04.2021 р.
 Рецензент: доктор педагогічних наук, доцент Цюняк О. П.*